

16 ár — og handilstenn

Avoldaða sjúkrakassaskipanin er orsök til, at ungdómur noyðist at fáa handilstenn, tí figgjjarliga stóðan hjá foreldrunum mangan er so vánalig, at tey ikki eru limir í sjúkrakassanum og tí ikki fáa tannlæknaviðgerð, sigur tannlækni

— Núgaldandi sjúkrakassaskipanin er ómoralsk. Hon veitir sumum hjálp, meðan onnur ikki fáa innivist í hesi trygd, sum átti at verið fyrri allar borgarar.

Hetta sigur ein tannlækni á bygd, sum ikki er samdur við sjúkrakassastjórnini í viðurskiptini um stuðul og endurgjald fyrri lækna- og tannlækna-hjálp.

Hann sigur: — Nógvar barnaríkar familjur eru C-limur í sjúkrakassanum, t.v.s., at tey ikki gjalda limagjald, tí tey figgjjarliga hava trupulleikar. Um børn teirra hava brúk fyrri t.d. tannviðgerð, so kunnu tey ikki fáa tenninar umvældar og varðveiddar. Tá er bert tann-tøka til at taka!

Tað hendir meira enn so, at 15–16 ára gomul

børn noyðast at fáa handilstenn, tí peningur ikki er til annað.

Gamlir menn

Grundin til at so illa er áfátt við sjúkrakassastjórnini er, at gamlir menn sita í stjórnini, sum allir eru farnir um tey sjeiti árin! Teir skilja ikki, at nýggir viðgerðarhættir eru komnir seinastu árin, sum kundu bót um tannlækna-røktina, men tað vilja teir ikki lata stuðul til.

Seinastu 10 árin hefur sama skipan verið galdandi innan endurgjaldsskipanina í sjúkrakassanum viðvíkjandi tannlæknaviðgerð, og tað sum er komið til av nýggjum viðgerðarhættum, vil sjúkrakassin ikki lata stuðul til.

Sáttmálin millum Tannlæknafelegið og sjúkrakassan var fyrri 10 árum soleiðis, at tannlæknar fingi 30% endurgjaldið fyrri arbeiði um sjúkrakassa. Í dag eru tölur um 15–20%, tó at lønarlagið og útreiðslur eru nógv broytt hesi árin.

Sjúkrakassaskipanin er avoldað og átti at verið niðurløgd. Í staðin áttu allir boragarar at gjaldið ávíst tryggingargjald, sum skuldi verið gjaldið um skattarokningina.

So vilt tannlæknar á bygd.

Harry Johansen, stjóri í sparikassanum í Havn, heldur ikki at sjúkrakassastovnurin er avoldaður. Hann sigur at danir verður tryggin fyrri allar borgarar tá ikki betur?

— Tað er ivasamt, men vit vita, at um skipanin verður broytt til at gjalda um skattarokningina, so varð tað so mikið færri fólk, sum skulu gjalda

viðgerðar, og tá er bert tanntøka sum kann bota um hetta.

Er ein tveir mánaðar í eftirstoðu, veitir sjúkrakassin ikki stuðul til limirnar. Hvi er henda tíðarfreist so avmarkað, sum veitir liminum so stutt freistaða trygd?

— Treytin fyrri at fáa hjálp frá sjúkrakassanum er, at tú hefur gjaldið limagjaldið. Hetta er ein trygging, sum so nógvar aðrar. Tó er tað vanligt at tryggingar skulu verða gjaldnar, aðrenn tú kanst fáa hjálp. Hja okkum kunnu limirnir verða í eftirstoðu í tveir mánaðar, men kortini fáa stuðul til læknaviðgerð og heilivág, sigur Harry Johansen.

Í sáttmáloysi

Í Føroyum virka 33 tannlæknar kring landið. Í lotuni verður arbeitt við at fáa nýggjar sáttmálasamráðingar við sjúkrakass-

Harry Johansen, kassameistari í Havnar Sjúkrakassa:

— Tað er heldur ein spurningur um upplýsing og tað at fólk eru bangin fyrri at fara til tannlækna.

Marnar Gaard, formaður í Tannlæknafeleg Føroya:

— Sjúkrakassastjórnin hugsar meira um at avmarka útreiðslurnar enn at veita liminum hollan stuðul.

Jógvan Páll Lassen, ráðgevi hjá Tannlæknafelegnum í sáttmálasamráðingum við Sjúkrakassan:

— Av øllum teim mongu sáttmálasamráðingum eg havi verið í, havi eg ongantið uppliva slíkar, sum við sjúkrakassastjórnina.

hesa útreiðslu, tí eitt nú børn og pensionistar tá neyvan fara at gjalda.

Er tað ikki skomm, at ungfolk noyðast at fáa handilstenn, tí foreldrin ikki figgjjarliga hava møguleika, at børnini fáa regluliga tannrøkt?

— Tað er heldur ein spurningur um upplýsing, tí mangan eru fólk bangin fyrri at fara til tannlækna. Tí koma tey ov seint til

an, men higartil hefur gingið ógvuliga strítið.

Seinasti sáttmálin, sum fór í gildi í 1979, er ikki higartil góðkendur í sjúkrakassanum, og tí ikki undirskrivaður í Sikringsstyrelsen í Danmark.

— Hetta er tí bert ein arbeiðssáttmáli, sigur Marnar Gaard, formaður í Tannlæknafelegnum. Iva-samt er um vit undir nú-verandi stjórn sjúkrakass-

Leygardagur 17. mars 1984

ans fáa ein sáttmála góðkendan.

Fyrri umleið 10 árum síðan var upp á tal at skipa fyrri regluligari tannrøkt í Føroyum. Tá vóru sjúkrakassarnir samdir um, at henda skipan skuldi setast í verk, men tá vóru ov fáir tannlæknar tí lso stóra uppgávu. Teir sóu seg ikki forar fyrri at fara undir slíkt tiltak.

Nú eru so nógvar tannlæknar í Føroyum, at vit hava sett uppskotið fram aftur, men nú vil sjúkrakassastjórnin ikki seta tannrøktina í verk. Teir siga, at tað fyrirsitingarliga er ov stór uppgáva fyrri sjúkrakassan!

Eingin loysn

Til tess at fáa sáttmála-viðurskipti okkara í rættlag við sjúkrakassarnar, var fundur 3. oktober 1983, har Tannlæknafelegið, tveir limir í Dansk Tandlægeforening og sjúkrakassastjórnin hittust.

Heldur ikki hesaferð fingi partarnir semju, men gjørdi eitt semingsuppskot, sum síðan hefur verið viðgjørt í Meginfelagnum, men tað fall.

Úrslitið er, at arbeiðssáttmálin nú verður upp-

sagdur 31. mars í ár, og vit vita ikki, um nýggjar samráðingar verða, ella um vit enn einaferð skulu vera í sáttmáloysi í longri tíðarskeið.

Hetta er ikki gagnligt fyrri nakrar partar. Sjúklingar fáa so ikki endurgjald frá sjúkrakassanum, og tað kann føra til, at fólk ikki fáa tannrøkt, sum tey hava brúk fyrri.

Undir seinasta sáttmáloysi, rindaði sjúkrakassin liminum pengarnar aftur tá sáttmálin aftur tók við, men vit vita ikki hvat hendir hesaferð. Figgjjarliga eru fólk møgulega verri fyrri enn í 1979, og tað kann hava við sær, at tannviðgerðin verður útsett til viðurskiptini millum sjúkrakassan og Tannlæknafelegið verða greið.

— Eitt er tó vist, hetta sparir ikki um útreiðslur-hvørki fyrri sjúklingar ella sjúkrakassan.

— Sum nú er kunnu vit bert tulka málið á tannhátt, at stjórnin í sjúkrakassanum heldur hugsar um at avmarka útreiðslurnar, enn at virka til gagns fyrri limirnar, sigur Marnar Gaard at enda.

Ólagaligir samráðingarpartar

Jógvan Páll Lassen, advokatur og ráðgevi hjá Tannlæknafelegnum undir seinastu samráðingunum í 1979:

— Tá vit samráddust um sáttmálan, hevði Dansk Tandlægeforening gjørt okkum eitt uppskot, sum var í trá við tað, sum danir nýta.

Hetta uppskotið varð sópað av borðinum beinavegin. Síðan varð uppskotið broytt til tað, sum vil hildu, at Meginfelagið vildi góðtaka. Tá vit aftur komu til samráðingarborðið, so fingi vit aftur eitt blankt nei!

Eftir tógvið stríði í nógvar mánaðar, fingi vit sett eitt semingsuppskot fram, sum Meginfelagið vildi góðtaka.

Í hesum semingsuppskoti var semja um at gera

eina kanning viðvíkjandi inntøkum og útreiðslum hjá tannlæknum í Føroyum, men tá henda kanning var gjørd, vildi Meginfelagið ikki góðtaka hana. Úrslitið hefur verið, at sáttmálin frá 1979 ongantið er góðkendur. Sikringsstýrið ikki hefur undirskriva hann, tí sjúkrakassastjórnin ikki hefur góðtekið hann.

Soleiðis hefur málið verið gjøgnum árin, og enn er ikki útlit til, at nokur loysn fæst.

— Eg havi samráðst við nógvar partar í slíkum málum, men ongantið havi eg verið fyrri slíkum, sum hesum, har mótparturin hefur verið so ólagaligur og lítið hugaður fyrri at finna eina loysn, sigur Jógvan Páll Lassen.

Dag

Sjúkrakassaskipanin:

Umboðsráðið hægsti myndugleiki

Í Føroyum eru 11 sjúkrakassar, býttir upp eftir læknaðmunum í Føroyum.

Umboðsráðið er hægsti myndugleiki, sum hefur umboð úr hvørjum sjúkrakassa sær.

Hetta er samstundis eitt Meginfelag, sum viðger hvussu stovnurin skal veita liminum trygd. Meginfelagið er viðtøkuført og hefur eisini avgerðarrætt, tá sáttmálasamráðingar við eitt nú tannlæknafelegið og Kommunulæknafelegið skal gerast.

Undir Meginfelagnum virka nevndir í hvørjum sjúkrakassa sær, sum hefur við dagliga raksturin at gera. Nevndirnar avgerða hvør sær, hvussu stuðul og hjálp skal veitast einstøku liminum.

Sjúkrakassarnir í Føroyum hoyra undir Sikringsstyrelsen í Danmark, sum er undir Innanríkisráðgjóðnum. Háðani verður veittur stuðul til føroysku skipanina, og hefur Sikringsstyrelsen eitt orð at siga, um tær veitingar, sum sjúkrakassin hevur veittir limum sínum.

Við lóg er bert álágt Sjúkrakassanum at veita hjálp til læknaviðgerð og heilivág undir 1. og 2. bólkunum.

Hjálp og stuðul annars, verður veittur um sáttmálar, sum stovnurin ger við feløg og stovnar.

Viðvíkjandi val til umboðaráð og nevndir undir Sjúkrakassanum, so virka limirnir í óavmarkaða tíð so leingi sum uppskot um at fáa nýggjar limir inn ikki verður lagt fyrri stjórnina.